

Christian Due 1805-1893

Løytnant Christian Due, som er hans tittel i perioden som nærmeste reisefelle til Christopher Hansteen i Sibir, ble født i Trondheim 13.12.1805 og døde 17.05.1893. Han var utdannet sjøoffiser, og tilbød seg å være professorens ledsager etter at geologen Keilhau ble forhindret i å være med. Ifølge Hansteen hadde Due noe øvelse i bruken av astronomiske instrumenter. Senere, i årene 1833-42, arbeidet Due som detaljør og hydrograf ved oppmålingen av den nordlanske kyst.

I Den norske turistforenings årbok fra 1935 finner vi på side 118-119 en morsom liten beskrivelse av Due. Tre engelskmenn som reiste langs Helgelandskysten, møtte løytnanten i nærheten av Rødøy: "Her oppe lå det også et marinefartøi på opmåling, og da det blåste op til storm, tok presten og hans selskap – i alt 10 personer – efter dette velgjorte arbeide i den arkeologiske videnskaps tjeneste imot en innbydelse fra den kommanderende. Det var en marineløytnant av en annen type. En vakker mann i klædelig offisersuniform, belevn, elskverdig, intelligent og naturvidenskapelig interessert. Han kunde tale litt engelsk, hadde Walter Scott i sin lille boksamling ombord og spilte fløite. Da vi så også får høre at han var kjent i Sibiria, kan løytnanten ikke ha vært nogen annen enn *Christian Due* (1805-93), professor Hansteens reisefelle 1828-30. Hewitson er henrykt over endelig å treffe en nordmann som hadde forståelse av naturhistorie; det hadde han ikke siden han møtte den gamle presten Rynning i Snåsa".

Norsk biografisk leksikon beskriver Dues spesielle bidrag fra Sibir-reisen slik: "D[ue] [blev] sendt av Hansteen paa en fire maaneders reise fra Irkutsk nedover Lena til Jakutsk og derfra overland til Viluisk; paa denne tur har D. utført ikke alene de magnetiske observationer, men også de nødvendige stedsbestemmelser av de punkter hvor han underveis anstillet magnetiske og meteorologiske observationer. ... Reisen til Sibir har gjort et dypt indtryk paa D. Ofte i sine brev til Hansteen fra senere aar nævner han enkelte oplevelser, især fra sin reise paa Lenafloden".

Brevene som er publisert på denne websiden har ikke tidligere vært tilgjengelig for det brede publikum. De er avskrifter av håndskrevne brev som Christian Due sendte fra Sibir. Originalbrevene befinner seg på Universitetsbiblioteket i Trondheim.

Spesielt interessant er det å lese om "de ulykkelige" som Hansteen og Due kaller disse første russerne som ble forvist til Sibir. Due har et eget kapittel om dem i sin brevsamling. I Jakutsk traff han en av de forviste, og forteller: "Jeg stødte eengang i det indre Sibirien paa en ulykkelig Forviist af høi Stand; uagtet vi vare aldeles ukjendte faldt han mig ved første Øieblik om Halsen og den 45 aarige Mand græd som en barn. I 3 Aar havde han ikke seet eller talt med et Menneske, der kunde siges at ligne ham, med hvem han kunde meddele sig, som følte med og for ham, i 3 Aar havde han i Ordets egentligste Forstand ikke talt, uden nogle faa Ord til den, der hjalp ham at bestyre hans tarvelige Huusholdning. Jeg kom til ham om Aftenen og i de to Timer vor første Samtale varede talte han mere end han i alle de 3 forløbne Aar havde talt og den næste morgen fandt jeg ham aldeles syg, hæs og næsten maalløs."

Noen av disse ulykkelige var "dekabristene", adelsmenn som ble forvist til Sibir i 1825 etter et mislykket opprør mot den russiske tsar. Disse har senere fått heltestatus i Russland, og har fått to museer tilegnet seg i Irkutsk. Både Hansteen og Due har i sine skrifter en del beskrivelser av møter med noen av disse forviste, og slike tidsaktuelle skildringer er sjelden vare på norsk.

Christian Due var en habil maler og tegner, og det er sannsynlig at han kom tilbake til Norge med mange tegninger fra reisen. Dessverre ser det ut til at disse er tapt.

Anne-Mette Vibe